

z p r a v o d a j

XX. ročník

12
2009

- 2 Editorial
Konec švédského předsednictví EU, ukončování středního vzdělávání, learnership a Jižní Afrika ...
- 3 Evropské univerzity
Nová politická vize, úloha vysokých škol a výzkumu v dnešním světě.
- 4 Ukončování středního vzdělávání v Evropě 4
Skupina zemí, v nichž maturitní zkoušky pořádají jednotlivé školy (Belgie, Island, Lichtenštejnsko, Rakousko, Řecko).
- 8 Co to je *learnership*?
Odborné vzdělávání v Jihoafrické republice. Principy vzdělávacích programů. Čím se liší učňovství a learnership.
- 10 Historie vzdělávání přistěhovalců v Německu
Historie imigrace do SRN od padesátých let do současnosti. Jak odborné vzdělávání a zaměstnání pomáhá při integraci do společnosti.
- 11 Odborné vzdělávání v Čínské lidové republice
Vývoj a reforma odborného vzdělávání v posledních pětadvaceti letech. Vysokoškolské vzdělávání v Číně. Počty žáků a studentů.
- 14 Co nového v časopisech
Journal of vocational education and training, 2009, No. 3.
- 15 Nové knihy v knihovně
- 15 Znovuobjevené knihy
- 16 Zajímavé internetové adresy
Ledový hotel, digitální knihovna Kramerius, Kulturní noviny.

Příloha: Tematický a chronologický rejstřík

Editorial

Prosinec je posledním měsícem švédského předsednictví EU. Loučíme se s ním obrázkem z ledového hotelu, který se každý rok znovu staví – letos už po dvacáté – ve švédské vesnici Jukkasjärvi, která leží 200 kilometrů za polárním kruhem poblíž města Kiruna. Designéři tak mohou každý rok znovu ukázat své nápady a umění při zpracování ledu z řeky Torne. Podrobnosti najdete v rubrice

Zajímavé internetové adresy. Od ledna přebírá pomyslné žezlo EU Španělsko.

V tomto čísle pokračujeme v přehledu způsobů ukončování středního vzdělávání v Evropě skupinou zemí, ve kterých se skládají jen školní „maturitní zkoušky“. Situace se však trochu zamotala hned u první z nich – Belgie. Každé ze tří belgických společenství přistupuje k ukončování středoškolského vzdělávání trochu jinak: Ve Francouzském společenství je „maturitní vysvědčení“ udělováno žákům, kteří úspěšně absolvovali dva poslední ročníky školy. Většina škol však pořádá interní zkoušky z hlavních vyučovacích předmětů. V Německy mluvícím společenství se závěrečné vysvědčení uděluje buď podle rozhodnutí třídní rady, nebo žáci skládají zkoušku před externí zkušební komisí jmenovanou ministerstvem. Ve Vlámském společenství se může na závěr udělovat osvědčení o docházce, které však není pro přechod do vysokoškolského vzdělávání nutné. Belgii jako celek jsme z praktických důvodů zařadili do jedné (nejvhodnější) skupiny bez ohledu na tyto rozdíly. Situace v Řecku je také trochu komplikovaná. Závěrečná vysvědčení vycházející ze školních výsledků neopravňují ke vstupu na vysokou školu. K tomu je třeba uspět u dodatečných zkoušek pořádaných celostátně.

V jazykovém koutku se tentokrát věnujeme termínu *learnership*, který se již několik let používá v Jihoafrické republice neboli v Jižní Africe (přesnější překlad názvu státu *South Africa*, jemuž se nyní dává přednost). Na termín jsme narazili v názvu článku pojednávajícím o odborném vzdělávání v Jižní Africe a potom jsme hledali, co se pod ním skrývá, na jihoafrických webových stránkách. Našli jsme tolik informací, že to vydalo na samostatný článek. Máte-li k Africe poněkud přezíravý postoj, podívejte se na webové stránky uvedené pod článkem, možná budete překvapeni.

V rubrice *Zajímavé internetové adresy* najdete odkaz na nulté číslo nově založených *Kulturních novin* (listopad/prosinec 2009), které je rozšiřováno zdarma. Bylo by škoda, kdyby vám uniklo. Zdá se, že vyplňuje mezeru na našem trhu periodik a hlavně si v něm dobře počtete. V téže rubrice najdete též odkaz na periodikum o nějakých 160 let starší. Díky digitální knihovně *Kramérius* si v něm můžete počít a zjistit, jaké byly „času přiměřené opravy na gymnáziích“. Možná zjistíte, že jazyk je sice archaický, některé myšlenky však vůbec nezastaraly a diskutuje se o nich dodnes. Časopis je dvojjazyčný, německá polovina je tištěna švabachem. (Několik úvodních stránek je v papírové podobě k vypůjčení v knihovně.)

Zpravodaj je jako každý rok doplněn chronologickým rejstříkem za rok 2009 a tematickým rejstříkem (1994–2009). Doufáme, že zůstanete našimi čtenáři v příštím roce, kdy bude *Zpravodaj* už 21 let.

AK

Evropské univerzity – tradice a současnost

Univerzity – střediska vědy, výzkumu a předávání vědomostí – jsou po staletí pýchou evropských zemí. Termín evropské univerzity zahrnuje přibližně 4000 vysokých škol, 435 tisíc vědeckých pracovníků a jeden a půl milionu zaměstnanců. Evropská unie nyní dává univerzitám nový popud k tomu, aby rozšířily svou autonomii, využily své rozmanitosti a s pomocí nových prostředků se zařadily do

znalostní ekonomiky. Na tom se dohodly všechny zainteresované strany. V současné době, charakterizované příchodem globalizace a znalostní společnosti, musí evropské státy zvažovat, jaké změny budou jejich vysokoškolské systémy vyžadovat v období, kdy náklady již dosahují krajní meze financování z veřejných prostředků.

Při své vzdělávací funkci se vysoké školy potýkají se dvěma problémy: s rostoucím počtem studentů a s novými požadavky trhu práce. Na úrovni výzkumu ukazuje mnoho indikátorů na to, že evropské univerzity jsou celkově méně efektivní než americké nebo japonské v inovacích a symbióze se světem práce a podnikání.

Za posledních dvacet let se značně zvýšilo povědomí o nutnosti celoevropské vize řešení těchto dvou problémů. Základním krokem bylo přijetí Boloňské deklarace, která zahájila proces harmonizace v oblasti validace a uznávání vysokoškolských diplomů. Program *Erasmus* zase ovlivnil zahraniční mobilitu studentů.

Neméně důležitou roli hrají vysoké školy v oblasti vědy a výzkumu. Zaměstnávají přibližně jednu třetinu výzkumných pracovníků a provádějí 80 % základního výzkumu v Evropě. Tato jejich role je předmětem rozsáhlého procesu kritického myšlení. Předním sjednocujícím prvkem v akademickém výzkumu je aktivní zapojení v rámcových programech Evropské komise. Téměř všechny vysoké školy se účastní evropských projektů a jsou částečně z těchto projektů financovány. Jsou také klíčovými aktéry v programech *Marie Curie* pro mobilitu vědeckých pracovníků, které umožňují desetitisícům vědců vykonávat doktorandský nebo postdoktorandský výzkum po celé Evropě.

Nová politická vize

Reálnou politickou představu o obecných silných stránkách a slabínách evropských vysokoškolských systémů přinesl až úkol vytvořit Evropský výzkumný prostor (*European Research Area* – ERA) jako opěrný pilíř nové strategie pro růst a zaměstnanost, tzv. Lisabonské strategie. Evropská komise se spolu s členskými státy a vysokoškolským sektorem snažila definovat společný projekt modernizace vysokých škol s trojím klíčovým posláním: vzdělávání, výzkum a přispívání k inovacím. Hlavní linie byly stanoveny v roce 2006¹ a

zaměřovaly se na diverzifikaci, maximalizaci stávající excelence, větší důraz na mobilitu studentů, učitelů a vědců a na posilování spojení vysokých škol se světem práce a podnikání a s očekáváním společnosti.

Tento přístup otřásl dosavadním způsobem fungování vysokých škol. Zaběhlý pořádek, v němž se (často po staletí) vyvíjely, měl poskytovat řadu vertikálních kurikulárních studijních kurzů pokrývajících plný rozsah akademického učení pod finančním a programovým dohledem národních nebo regionálních vlád. Z celoevropského měřítko však diverzita programů akademického vzdělávání a výzkumu zakrývá nedostatky skutečné diverzifikace založené na specializaci a excelenci. A v mnoha případech také vertikální hierarchie disciplin maskuje nedostatek spojení a přechodů mezi nimi.

Nezbytná autonomie

K tomu, aby se věci hýbaly – a hýbají se v celé Evropě, i když univerzity procházejí krizemi tak, jako nedávno řecké a francouzské – potřebují univerzity opravdovou autonomii s větší odpovědností, mají-li skutečně zahájit politiku excelence a povzbuzovat své akademické obce k přijetí kultury výsledků a společenské smlouvy. Komise zdůrazňuje potřebu „nových systémů vnitřního řízení založených na přijetí opravdové vědecké politiky podporované strategickým a proaktivním managementem lidských a finančních zdrojů“. A k tomu dodává, že „evropské univerzity musí při zachování veřejné povahy svého poslání a svých širších společenských a kulturních povinností prosadit svou roli hospodářských činitelů schopných lépe a rychleji reagovat na požadavky trhu a vytvářet partnerství pro využívání vědeckých a technických znalostí“.

EU zařadila reformu a modernizaci vysokých škol do svého celkového strategického programu, čímž potvrdila své rozhodnutí vyvíjet se směrem ke znalostní eko-

nomice, v níž by vysoké školství a výzkum měly být vůdčími protagonisty. Sdílení zkušeností – úspěšných i problematických – slouží k nalézání vodítek pro budoucí rozvoj.

Výzkum není inovace

Neexistují žádná magická řešení s „klíčem ve dveřích“ („*clé sur porte*“). To platí i pro opěvované spojení univerzit a inovací – opakující se téma, které dominuje většině zpráv a doporučení vydaných v posledních dvaceti letech. Experti však upozorňují veřejné politické činitele a představitele vysokých škol, že si nemají plést výzkum a nové vynálezy s inovacemi. Univerzitní výzkum podle nich samozřejmě může a musí být důležitým zdrojem pro inovace. Zpochybňují však roli, kterou se někteří snaží vysokým školám vnutit, totiž aby iniciovaly podnikání, zabývaly se vedlejšími aplikacemi a spravovaly patentová portfolia podle modelu importovaného z USA, kde je tento trend již také zpochybňován.

Vysoké školy by se měly sblížovat s podniky, neměly by však přebírat jejich roli. To by pro ně byla špatná

cesta, která by podkopávala jejich základní poslání spočívající v rozšiřování oblastí vědění a ve vyměňování si znalostí se světem podnikání na otevřené bázi.

Nezbytná reforma vysokých škol musí vést k dělbě práce v celém systému výzkumu s jasným uznáním toho, že jsou možné různé modely univerzitní modernosti. Interakce univerzit se světem podnikání nemůže probíhat podle jednotné šablony.

Anna Konopásková

¹ *Plnění programu modernizace pro univerzity: vzdělávání, výzkum a inovace. Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu (květen 2006) KOM(2006) 208 v konečném znění. V Bruselu dne 10.5.2006*

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0208:FIN:CS:PDF>

Pramen:

Buyse, Didier. *Universities in question(s). research*eu, special issues, November 2009, p. 26-27.*

http://ec.europa.eu/research/research-eu/eralarticle_era26_en.html

Ukončování středního vzdělávání v Evropě 4

V letním dvojčísle Zpravodaje jsme uveřejnili srovnávací přehled ukončování středního vzdělávání v Evropě převzatý z publikace Klíčové údaje o vzdělávání v Evropě 2009. Potom jsme rozdělili země do pěti skupin podle toho, jak v nich ukončování studia probíhá. První dvě skupiny (celostátní zadání maturitní zkoušky je alespoň v jednom vyučovacím předmětu shodné pro všeobecně vzdělávací i odborné školy; maturitní zkouška se nekoná) byly uvedeny v čísle 9/2009. V číslech 10, 11/2009 jsme ukázali situaci v zemích z nejpočetnější skupiny (celostátní zadání maturitní zkoušky jsou různá pro všeobecně vzdělávací a pro odborné školy). V tomto čísle přinášíme přehled zemí, v nichž maturitní zkoušky pořádají jednotlivé školy. (České překlady názvů škol jsou pouze orientační.)

Belgie – Francouzské společenství

Druhy středních škol	věk žáků
<i>Athénée</i> (střední škola: všeobecně vzdělávací, odborná nebo profesní) šestileté nebo čtyřleté studium	12-14/18
<i>Institut technique</i> (střední škola: všeobecně vzdělávací, odborná nebo profesní) šestileté nebo čtyřleté studium	

Vzdělávání je rozděleno do tří dvouletých stupňů: pozorovacího (*degré d'observation*), orientačního (*degré d'orientation*) a rozhodovacího (*degré de détermination*), některé školy zahrnují jen 2. a 3. stupeň. *Lycées* (poskytující podobné vzdělávání jako uvedené druhy škol) byla většinou restrukturována a začleněna do *athénées*; samostatná *lycées* nyní poskytují jen 1. a 2. stupeň.

Osvědčení o vyšším sekundárním vzdělání (*Certificat d'enseignement secondaire supérieur* – CESS) je uděleno žákům, kteří úspěšně absolvovali poslední dva ročníky šestiletého studia ve všeobecném, odborném a uměleckém středním vzdělávání nebo sedmiletého profesního středního vzdělávání. CESS je předloženo schvalovací komisi (*Commission d'homologation*), která ověří, zda studia byla ukončena v souladu s právními předpisy a podle stanovených a schválených kurikul.

Většina škol pořádá závěrečné interní zkoušky z hlavních vyučovacích předmětů, které určuje škola. Osvědčení uvádí obor studia i zaměření uvnitř oboru. Představuje minimální kvalifikaci pro vstup do vysokoškolského vzdělávání.

Držitelé CESS z profesních oborů se zaměřením B nebo C mohou vstoupit pouze do krátkého vysokoškolského vzdělávání. Chtějí-li získat přístup do univerzitního studia, musí složit zkoušku způsobilosti pro vysokoškolské vzdělávání (*examen d'aptitude à accéder à l'enseignement supérieur*) před zkušební komisí Francouzského společenství a získat diplom způsobilosti pro vysokoškolské vzdělávání (*diplôme d'aptitude à accéder à l'enseignement supérieur* – DAES).

Belgie – Německy mluvící společenství

Druhy středních škol	věk žáků
<i>Athenäum</i> je synonymum pro <i>Sekundarschule</i> (střední škola: všeobecně vzdělávací, odborná nebo profesní) šestileté nebo čtyřleté studium	12-18/19

Sekundární vzdělávání je rozděleno do tří stupňů: pozorovacího, orientačního a rozhodovacího (*Bestimmungsstufe*). V profesním vzdělávání může být dodatečný 13. ročník.

2. a 3. stupeň poskytuje všeobecné, odborné a profesní vzdělávání, které se dělí do dvou hlavních směrů:

- *Übergangsunterricht* (veškeré všeobecné a zčásti odborné vzdělávání) připravuje především pro studium na VŠ, ale umožňuje i vstup na trh práce;
- *Befähigungsunterricht* (převážná část odborného a veškeré profesní vzdělávání) připravuje především pro vstup na trh práce, ale umožňuje i pokračování ve studiu na vysoké škole.

Závěrečné vysvědčení posledního stupně sekundárního vyučování (*Abschlusszeugnis der Oberstufe des Sekundarunterrichts*) je uděleno na konci 6. ročníku všeobecného či odborného vzdělávání a na konci 7. ročníku profesního vzdělávání na základě rozhodnutí třídní rady (*Klassenrat*), nebo, skládají-li žáci pro získání tohoto vysvědčení zkoušku (*Prüfung zum Erwerb Abschlusszeugnisses der Oberstufe des Sekundarunterrichts*), externí zkušební komisí jmenovanou ministerstvem.

Belgie – Vlámské společenství

Druhy středních škol	věk žáků
<i>Secundaire school</i> (střední škola: všeobecně vzdělávací, odborná nebo profesní) šestileté nebo čtyřleté studium	12-18/19

Sekundární vzdělávání se dělí do tří stupňů (*graden*), z nichž každý má dva ročníky (*leerjaren*). 1. stupeň je společný pro všechny žáky. 2. a 3. stupeň poskytuje čtyři druhy vzdělávání (*onderwijsvormen*), které se dále dělí na studijní oblasti (*studiegebieden*) a směry (*studierichting*):

- všeobecné sekundární vzdělávání (*Algemeen Secundair Onderwijs* – ASO);
- odborné sekundární vzdělávání (*Technisch Secundair Onderwijs* – TSO);
- umělecké sekundární vzdělávání (*Kunstsecundair Onderwijs* – KSO);
- profesní vzdělávání (*Beroepssecundair Onderwijs* – BSO), přechod do VŠ u absolventů BSO je možný, ale na rozdíl od tří dalších forem vzdělávání není obvyklý.

Ve 3. ročníku 3. stupně ASO a KSO, který je přípravou na VŠ, může být uděleno osvědčení o pravidelné docházce (*attest van regelmatige lesbijwoning*). Osvědčení není povinné pro přijetí do terciárního vzdělávání.

Island

Druhy středních škol	věk žáků
<i>Menntaskóli</i> (střední všeobecně vzdělávací škola) nabízí obvykle tři zaměření: přírodní vědy, společenské vědy a jazyky	16-20
<i>Fjölbrautaskóli</i> (jednotná škola) poskytuje všeobecné vzdělávání (podobné jako <i>Menntaskóli</i>) a odborné vzdělávání, délka studia sahá od jednoho semestru do 4 let (čtyři roky jsou nejobvyklejší)	

Kurikulum středních škol se řídí Národní kurikulární linií, kterou vydává ministerstvo školství. Směrnice definuje úkoly jednotlivých předmětů a oborů studia a popisuje celkovou strukturu a obsah jednotlivých vyučovacích předmětů a oborů. Existují čtyři druhy studia: všeobecně vzdělávací, odborné, umělecké a krátké všeobecně vzdělávací. Vzdělávací programy se skládají z povinných předmětů, volitelných předmětů a volného výběru. Zákon o středních školách stanovuje, že si jednotlivé školy mají samy navrhnout své vlastní školní pracovní linie.

Všechny kurzy vedoucí k *studentspróf* (maturitní zkoušce) obsahují islandštinu, cizí jazyky, společenské vědy, přírodní vědy, matematiku, zdravotvědu a tělesnou výchovu. Odborné studium obsahuje všeobecně vzdělávací předměty, odborné předměty a odbornou praxi. Většina škol funguje podle kreditního systému. Žákům je přidělen určitý počet kreditů za každý absolvovaný program. Tento systém umožňuje jistou flexibilitu v čase stráveném v jednotlivých programech.

Nový zákon o středních školách z roku 2008 poskytuje školám větší volnost v utváření oborů studia, která se však projeví až za tři roky po vstupu zákona v platnost. Ve školním roce 2009-2010 ještě dobíhají obory studia podle legislativy z roku 1996.

Hodnocení

Zkoušky ve středních školách se obvykle konají na konci každého semestru. *Studentspróf* (maturitní zkoušku) si školy pořádají samy. *Studentsprófskírteini* (vysvědčení o maturitní zkoušce) je obvykle vyžadováno pro vstup na vysokou školu (*Háskóli*).

V odborném vzdělávání v uznávaných řemeslech skládají žáci *sveinspróf* (tovaryšskou zkoušku) a dostávají *sveinbréf* (tovaryšský list), který jim umožňuje vstup na trh práce a do dalšího vzdělávání.

Lichtenštejnsko

Druhy středních škol	věk žáků
<i>Gymnasium Oberstufe</i> (vyšší stupeň gymnázia)	15-19
<i>Berufsmittelschule</i> (střední profesní škola)	18-20

Žáci jsou známkováni podle šestibodové škály:

- 6 = výborně,
- 5 = dobře,
- 4 = dostatečně,
- 3 = nedostatečně,
- 2 = špatně,
- 1 = velmi špatně.

Na konci vyššího stupně gymnázia (*Gymnasium Oberstufe*) žáci skládají maturitní zkoušku (*Maturaprüfung*). Úspěšní absolventi obdrží maturitní vysvědčení (*Maturazeugnis*), které je opravňuje ke vstupu na vysoké školy ve Švýcarsku, v Rakousku a v některých spolkových zemích v Německu bez přijímací zkoušky.

Kritériem pro připuštění k maturitní zkoušce na gymnázium je úspěšné absolvování 6. a 7. ročníku a pozitivní hodnocení dvou písemných ročníkových prací. Témata těchto prací jsou uvedena na maturitním vysvědčení.

Písemná část maturitní zkoušky se skládá ze zkoušek z těchto pěti předmětů: němčina, angličtina, francouzština, matematika a profilový předmět. Je-li profilovým předmětem hudba nebo výtvarný design, koná se místo písemné zkoušky zkouška praktická.

Ústní část maturitní zkoušky se skládá ze čtyř zkoušek: jednoho základního předmětu z humanitních věd (němčina, filozofie, náboženství a kultura, etika nebo historie a latina), z jednoho základního předmětu z přírodních nebo společenských věd (matematika, biologie, fyzika, chemie, geografie nebo ekonomie/právo), z cizího jazyka (angličtina, francouzština, italština nebo španělština) a z profilového volitelného předmětu – z jiného, než z kterého už byl žák zkoušen.

Závěrečná zkouška (*Berufsmaturaprüfung*) skládaná ve střední profesní škole (*Berufsmittelschule*) je osvědčována vysvědčením o profesní maturitě (*Berufsmaturitätszeugnis*). Držitelé tohoto vysvědčení jsou oprávněni ke studiu na všech vysokých školách v Lichtenštejnsku, na základě bilaterálních dohod též v Rakousku a na univerzitách aplikovaných věd ve Švýcarsku bez skládání přijímací zkoušky.

Ve střední profesní škole se skládají písemné a ústní zkoušky z němčiny a komunikace, z angličtiny, matematiky a ze základních předmětů. Kladem je další nepovinné hodnocení z historie a politiky, práva a ekonomie i ročníková projektová písemná práce.

Rakousko

Druhy středních škol	věk žáků
<i>Allgemein bildende höhere Schule (Oberstufe)</i> – AHS (Všeobecně vzdělávací vyšší škola)	14-18
<i>Berufsbildende höhere Schule</i> – BHS (Odborná vyšší škola)	
<i>Bildungsanstalt für Kindergartenpädagogik</i> (Vzdělávací zařízení pro učitele mateřských škol)	14-19
<i>Bildungsanstalt für Sozialpädagogik</i> (Vzdělávací zařízení pro vychovatele)	

Všeobecně vzdělávací vyšší škola

Studium v *Allgemein bildende höhere Schule* se ukončuje maturitní zkouškou (*Reifeprüfung*) hovorově nazývanou *Matura*. Absolventi, kteří úspěšně složí *Reifeprüfung*, získají *Reifeprüfungszeugnis* a titul maturanti (*Maturanten*).

Reifeprüfungszeugnis potvrzuje zralost pro vstup na vysokou školu (*allgemeine Hochschulreife*).

Maturitní zkoušku mohou skládat všichni žáci, kteří úspěšně ukončili poslední ročník nebo mají jen jednu nedostatečnou známku z povinného předmětu.

Ve školním roce 1992/93 byl způsob zkoušení změněn. Nyní si kandidáti mohou volit mezi třemi možnostmi:

- předběžná zkouška ve formě písemné práce z odborné oblasti (*Fachbereichsarbeit*) sníží počet hlavních zkoušek na tři písemné a tři ústní, z nichž jedna se musí vztahovat k předmětu písemné práce;
- tři písemné a čtyři ústní zkoušky, z nichž jedna ústní je na specifické téma;
- čtyři písemné a tři ústní zkoušky, z nichž jedna ústní je na specifické téma.

Existují tři varianty zkoušek na specifické téma: interdisciplinární, specializovaná nebo doplňující. V prvním případě se otázka skládá ze dvou zkušebních okruhů, v druhém případě se otázka vztahuje ke specializovanému povinně volitelnému předmětu, ve třetím případě je zvolen další povinný nebo volitelný předmět kromě povinného předmětu.

Například:

Kandidát musí složit čtyři zkoušky a vybere si interdisciplinární variantu. Předměty jsou: němčina, dějepis a společenské vědy, angličtina a matematika. Každá zkouška zahrnuje jednu nebo dvě otázky vztahující se k důležitým oblastem látky předmětu vyučované na vyšším stupni a jednu speciální otázku. Tato otázka se vztahuje k omezené oblasti a zkoušející a žák se na ní dohodnou na začátku druhého semestru. Je náročnější a vyžaduje hlubší znalosti a dovednosti. Protože se kandidát rozhodl pro interdisciplinární otázku z němčiny a dějepisu a společenských věd, bude se doplňující otázka vztahovat k tématu spojujícímu oba předměty. V případě specializované zkoušky se bude doplňující otázka vztahovat k povinně volitelnému předmětu. (Např.: U zkoušky z dějepisu a společenských věd se doplňující otázka vztahuje k povinně volitelnému předmětu dějepis a společenské vědy, občanská nauka a právo).

Písemná práce z odborné oblasti poskytuje žákům předběžnou zkušenost s vědeckou prací a tím je připravuje pro studium na univerzitě.

Nová forma maturitní zkoušky je flexibilnější a umožňuje prokázat hlubší vhled do problematiky, na rozdíl od pouhého testování osvojených znalostí. Mění se více na diskusi, při níž se zmenšuje tradiční odstup mezi učiteli a žáky.

Vzdělávací zařízení pro pedagogy

Absolventi *Bildungsanstalt für Kindergartenpädagogik/Sozialpädagogik* skládají maturitní a diplomovou zkoušku (*Reife- und Diplomprüfung*). Po úspěšném složení zkoušky dostanou vysvědčení (*Reife- und Diplomprüfungszeugnis*), které umožňuje vstup do terciárního vzdělávání (*allgemeine Hochschulreife*).

Odborná vyšší škola

Studium v *Berufsbildende höhere Schulen* se ukončuje maturitní a diplomovou zkouškou (*Reife- und Diplomprüfung*).

V některých odborných kurzech jsou nejprve ukončeny profesní předměty předběžnými zkouškami na konci 4. ročníku.

Reife- und Diplomprüfung je veřejná státem uznávaná zkouška, kterou žáci skládají před zkušební komisí, jíž předsedá představitel vedení školy. Zkouška zahrnuje projektovou práci/projektově zaměřené formy práce, písemné a ústní zkoušky ze všeobecného vzdělání a odborné teorie. Zadáání maturitní a diplomové zkoušky stanovují učitelé jednotlivých předmětů po schválení regionálním školským úřadem (*Schulbehörde*) nebo zemskou školní radou (*Landesschulräte*). Vysvědčení o zkoušce poskytuje přístup do terciárního vzdělávání a profesní kvalifikaci.

Řecko

Druhy středních škol	věk žáků
Γενικό Λύκειο <i>Geniko Lykeio – G.L.</i> (střední všeobecně vzdělávací škola)	15-18
Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.) <i>Epagelmatiko Lykeio – EPA.L.</i> (střední odborná škola)	

Lycea (*Lykeia*) poskytují tříleté studium ve dvou druzích škol. *Geniko Lykeio (G.L.)* je střední všeobecně vzdělávací škola a *Epagelmatiko Lykeio (EPA.L.)* je střední odborná škola.

Žáci těchto škol jsou hodnoceni učiteli na základě každodenní práce ve třídě a výsledků dosažených v testech a v závěrečných zkouškách na konci roku. K postupu do dalšího ročníku musí dosáhnout minimálně průměrné známky 9,5 z možných 20. Stejný průměr je vyžadován u závěrečných zkoušek na konci 3. ročníku pro získání závěrečného vysvědčení *Απολυτηρίου Λυκείου (Apolytirio lykeiou)*.

Kromě závěrečného vysvědčení (*Apolytirio Lykeiou*) je pro vstup na vysokou školu nutné též osvědčení *Βεβαίωση (Vevaeosi)* udílené jen těm žákům, kteří dosáhnou potřebného skóre známek ze šesti všeobecně vzdělávacích a profilových předmětů, ze kterých jsou zkoušeni na celostátní úrovni. Do skóre známek pro osvědčení se započítávají školní známky ze závěrečného ročníku (školní hodnocení) a známky ze šesti předmětů získané u státních zkoušek (*Panelladikes exetaseis*).

Absolventi *Epagelmatiko Lykeio* dostanou navíc osvědčení odborného vzdělání 3. úrovně (*Ptychio epagelmatikis ekpaidefsis, epipedou 3*) na základě úspěšného složení školních zkoušek.

AK

Hlavní pramen:

EURYDICE – informační síť o vzdělávání v Evropě
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php

Mapy: *The World Factbook* <https://www.cia.gov/>

Co to je learnership?

Tento termín se v anglických slovnících (zatím) nevyskytuje. Objevili jsme ho v časopise *Journal of vocational education and training*, který vychází ve Spojeném království, přináší však články pojednávající o odborném vzdělávání ve všech koutech světa. Termín *learnership* se již několik let používá v Jihoafrické republice – viz poslední článek v rubrice *Co nového v časopisech*. Podrobnější vysvětlení toho, co to je *learnership*, jsme potom našli na dvou jihoafrických webových stránkách.

*Learnership*¹ je vzdělávací program, který kombinuje teoretické vyučování v odborné škole nebo ve středisku profesní přípravy s praxí v zaměstnání. Vychází z názoru, že lidé se opravdu obeznámí s povoláním tím, že vykonávají všechny příslušné činnosti pod vedením zkušeného a kvalifikovaného pracovníka. Frekventanti programu (*learners*) se stanou kvalifikovanými pracovníky poté, co úspěšně absolvují hodnocení podle profesních standardů stanovených předem zástupci daného oboru.

Program je založen na právně závazné dohodě mezi zaměstnavatelem, frekventantem a poskytovatelem profesní přípravy. Dohoda jasně vymezuje úkoly a povinnosti všech zúčastněných. Program je navržen tak, aby zajišťoval kvalitu a chránil zájmy všech stran.

Zaměstnavatelé mohou nabízet program svým zaměstnancům nebo nabírat nezaměstnané a poskytovat jim profesní přípravu.

*Learnership*² je program odborného vzdělávání a přípravy, který usnadňuje spojení mezi strukturovaným

učení a praxí a směřuje k získání kvalifikace registrované v národním rámci kvalifikací (*National Qualifications Framework – NQF*). Program obvykle tvoří 120 kreditů neboli 1200 předpokládaných hodin učení.

Tradičním rámcem pro kombinování strukturovaného učení a praxe je učňovství (*apprenticeships*). *Learnership* však poskytuje flexibilnější vzdělávací uspořádání.

V minulosti bylo vzdělávání odděleno od světa práce. Zaměřovalo se převážně na znalosti. Absolventi, kteří vstoupili do světa práce, nevěděli, jak využít znalosti osvojené v průběhu vzdělávání.

V mnoha případech se žáci učili teoretické poučky, které v normálním životě vůbec nepoužili. Zároveň se profesní příprava v podnicích zaměřovala na to, jak vykonávat určité úkoly v pracovním prostředí, neposkytovala však teoretické vysvětlení na otázku *Proč?*

Learnership se odlišuje v několika klíčových bodech:

- je založen na výsledcích – úspěch žáka závisí na tom, zda dokáže prakticky aplikovat naučené znalosti a dovednosti;
- kombinuje teorii a praxi;
- hodnocení probíhá v různých stadiích programu tak, aby se zaručilo, že žák je schopen vykonávat úkoly, pro které je připravován, na rozdíl od programů učňovství, kde se kompetence hodnotily jen na konci učení;
- je vypracován pro všechny úrovně národního rámce kvalifikací (NQF), a proto do něj mohou vstoupit lidé ve věku 16 až 60 let, na rozdíl od učňovství, které je určeno hlavně mladým lidem zahajujícím pracovní život;
- programy vedou k celostátně uznávaným kvalifikacím.

Principy programů *learnership*

Spolupráce a partnerství: Napravuje současný stav, kdy odpovědnost za profesní přípravu je rozdělena mezi různé struktury. Teoretické vzdělávání je považováno za výhradní doménu vzdělávacích institucí, zatímco o kvalifikační přípravu se podílí ministerstvo školství (*Department of Education*³), ministerstvo práce (*Department of Labour*⁴), ministerstvo obchodu a průmyslu (*Department of Trade and Industry*⁵), soukromá vzdělávací střediska a některé nevládní organizace. Z této roztržičnosti vyplývá množství problémů, včetně toho, že teoretická kurikula zaostávají za potřebami průmyslu, profesní příprava v průmyslu je často oddělena od teorie a obecní vzdělávací programy neposkytují možnost dalšího postupu a nejsou uznávány státem a světem práce.

Diverzifikace: Tradiční učňovství se většinou omezuje na řemeslnické obory (montéři, elektrikáři, kotláři nebo kadeřníci) a vylučuje odvětví sportu, umění, sociální péče a řadu služeb/sektorů, které se podle mezinárodních trendů rychle rozrostou. Diverzifikace zname-

ná, že se *learnership* bude muset zaměřit na potřeby velkých i malých zaměstnavatelů ve všech hospodářských sektorech.

Zvýšená účast: Je třeba podporovat účast v profesní přípravě jako uznatelnou a důvěryhodnou formu vzdělávání. Proto je nutné ukázat vazbu kvalifikovaných absolventů na zaměstnání nebo samostatnou výdělečnou činnost. Je dobré zdůraznit, že *learnership* je hodnotný sám o sobě a vytváří alternativní cestu k profesi.

Programy vedené poptávkou: Programy musí být navrhovány tak, aby odpovídaly hospodářským a společenským potřebám.

Rozmanitost zaměstnání: Současné učňovství se zaměřuje výhradně na odborné dovednosti a praxe se odehrává po celou dobu u jednoho zaměstnavatele. To přispělo k úpadku učňovství, protože počet firem ochotných nebo schopných uzavřít smlouvu na celou dobu učení je omezen. Musí proto umožňovat učňům získávat praktické zkušenosti různými způsoby: rotací ve skupině malých, mikro a středních podniků (*Small, Micro and Medium Enterprises – SMME*), v programech pro vytváření pracovních příležitostí (*Job creation programmes*) apod. Programy *Learnership* by měly zahrnovat také podnikatelské dovednosti.

Integrace vzdělávání a profesní přípravy: Vzdělávací potřeby musí být vyjádřeny v kontinuu příležitostí, které se zajišťují vhodnou kombinací vzdělávání a profesní přípravy v učení a v hodnocení.

Jak jsou programy *learnership* vytvářeny?

Odvětvové úřady vzdělávání a přípravy (*Sector Education and Training Authority – SETA*) schvalují programy *learnership* dříve, než je předloží ministerstvu práce k registraci. Program však před dokončením prochází několika vývojovými stadii:

- Orgány zaměstnavatelů a SETA identifikují nedostatek kvalifikací a/nebo pracovních příležitostí.
- Definují obor vzdělávání a znalosti a dovednosti vyžadované pro úspěšné absolvování daného oboru.
- Poskytnou tyto informace příslušnému orgánu, který vytváří standardy (*Standards Generating Body – SGB*). SGB ustaví pracovní skupinu skládající se ze zaměstnavatelů, poskytovatelů profesní přípravy, zástupců zaměstnanců a zainteresovaných stran.
- Pracovní skupina analyzuje obor a identifikuje jeho výstupy a stadia.
- Výstupy a stadia jsou poté seskupeny tak, aby mohla být vytvořena jednotka standardů.
- Jednotka standardů je sestavena do logického formátu pro kvalifikaci.
- SETA vytvoří vzorové učební materiály a vodítka pro hodnocení pro jednotlivé jednotky standardů.

Poznámka nakonec: Ve Spojeném království se termín *learnership* vyskytuje jako slovní hříčka: *Learnership – where learning and leadership come together.*⁶

¹ <http://www.capegateway.gov.za/eng/pubs/guides/H/93212/1>

² <http://www.skillsportal.co.za>

³ <http://www.education.gov.za/>

⁴ <http://www.labour.gov.za/>

⁵ <http://www.thedti.gov.za/>

⁶ <http://www.learnership.co.uk/>

Anna Konopásková

Historie vzdělávání přistěhovalců v Německu

Historie přistěhovalectví lidí do Spolkové republiky Německo z různých koutů Země je velmi pestrá. Lidé přicházeli s různými motivy a z důvodů, které zčásti již pominuly, je však třeba si na ně vzpomenout, máme-li správně zařadit aktuální diskusi o integraci přistěhovalců do historické souvislosti a mít na zřeteli perspektivu integrace blízkou realitě a orientovanou na cílové skupiny. Různým etapám přistěhovalectví lze přiřadit různá instrumentária pro vzdělávání a další vzdělávání a odpovídající koncepce pro trh práce, které měly zpočátku za cíl zlepšit šance přistěhovalců i domácích Němců na trhu práce, ve svém důsledku se však projeví jako základ pro integraci přistěhovalců. Tento vývoj dokumentuje Zákon o podpoře práce a Národní integrační plán z roku 2007. Vědecké práce Spolkového ústavu odborného vzdělávání (BIBB) ve spojení s četnými modelovými pokusy přispívají k ujasňování vzájemných souvislostí.

Přistěhovalectví do Spolkové republiky Německo ze zahraničí v minulých desetiletích

Přistěhovalectví do SRN začalo již v jejích začátcích, kdy domácí zdroje nestačily k pokrytí potřeby pracovních sil. SRN proto uzavřela s řadou států dohodu o organizování nábory – např. s Itálií v roce 1955, se Španělskem a Tureckem v roce 1961 a s Marokem v roce 1963. V důsledku toho pracovalo v roce 1973, v roce zastavení nábory, v SRN již 2,6 milionů *gastarbeiterů*. Obecná představa politického jednání byla v této době formována podle takzvaného rotačního principu, který vycházel z návratu těchto lidí do vlasti.

V dalších třiceti letech do Německa dorazily další dvě velké vlny přistěhovalců: vystěhovalci z bývalého Sovětského svazu a z východního bloku a uprchlíci a pronásledovaní z krizových regionů ve světě. Historicky nejvyššího přílivu dosáhli vystěhovalci v první polovině devadesátých let, více než 100 000 osob ročně, a zahraniční uprchlíci a pronásledovaní v roce 1993, 439 000 osob. Podle Spolkového statistického úřadu žije v současné době v Německu 15 milionů lidí s migračním zázemím; celkový počet obyvatel je 82 milionů.

Odborná kvalifikace ke zlepšení šancí a podpoře integrační schopnosti

V 80. letech vedly strukturální změny v západoněmeckém hospodářství k masovému propouštění pracovních sil, zejména s nízkou kvalifikací, a tím byli postiženi především cizinci.

Tak jako všichni zaměstnanci se sociálním pojištěním mohli podle Zákonu o podpoře práce využívat možností dodatečné kvalifikace, rekvalifikace a dalšího vzdělávání tehdejšího Spolkového ústavu práce ke zlepšení svých šancí na trhu práce. BIBB prováděl začátkem 80. let modelové pokusy tak, aby tato opatření byla poskytována adresně, mj. pro dospělým cizincům a vystěhovalcům bez ukončeného odborného vzdělání v kurzech různé skladby a zahraničním mladistvým v uznaných učebních oborech. Kromě mezer v základních školních znalostech to byly závažné nedostatky ve zvládnutí německého jazyka, které vedly k předčasnému ukončení vzdělávání. Z tohoto důvodu se kladl zvláštní důraz na poskytování (odborného) jazyka. Účelné se ukázalo zřízení takzvaných kombinovaných kurzů (*Kombikursen*), kde se v jednom „komplexním“ konceptu usilovalo o spojení práce, odborné kvalifikace a jazykové výuky. Výsledky dosažené v modelových pokusech byly mnohokrát zveřejněny především Spolkovým ústavem odborného vzdělávání. Dostaly se i do řídicích opatření Spolkového ústavu práce.

Nastupující masová nezaměstnanost 90. let vedla ve Spolkovém ústavu práce ke snižování prostředků a k přehodnocování efektivity politiky podpory s tím důsledkem, že se počet časově a finančně náročných kompaktních kurzů poskytujících odbornou kvalifikaci značně zredukoval. Vzhledem k rychlým změnám a komplexnějšímu vývoji na trhu práce se stalo také obtížnější poskytovat dlouhodobé prognózy týkající se

politiky zaměstnanosti s ohledem na budoucí (lokální) potřebu kvalifikací.

V důsledku toho se BIBB soustředil na zkoušení (kratších) prevenčních forem dodatečné kvalifikace připravujících na profesi a doprovázejících zaměstnání především pro mladší lidi. U mladých dospělých s migračním zázemím se jedná zvláště o osoby s různými vzdělávacími a životními zkušenostmi, které jsou ovlivňovány přerušovaným průběhem vzdělávání a výdělečné činnosti. Jako zvláště výhodná se ukázala modulová nastavba forem vzdělávání orientovaných na trh práce a různé učební předpoklady a již existující profesní zkušenosti účastníků.

Výhled

Jak bylo znovu doloženo v Národním integračním plánu Spolkové vlády v roce 2007, není pro mnoho mladých přistěhovalců žijících v Německu profesní ani sociální integrace v dohlednu. Zvláště alarmující je zjištění, že se pro ně v posledních letech výchozí situace dále ještě zhoršila. V roce 2005 získalo učební místo v duálním systému jen 23,7 % z nich (v roce 1994 to bylo 34 %). Dále v populační skupině 25 až 35letých s migračním zázemím nevykazuje 41 % žádné ukončené odborné vzdělání. Integrační plán z toho vyvozuje,

že tyto nedostatky v profesní integraci volají po politickém spojení strategických protiopatření.

V této souvislosti je třeba poukázat na rostoucí nedostatek kvalifikovaných pracovních sil. Tento vývoj by mohlo přinejmenším zmírnit jak intenzivní čerpání existujících potenciálů právě v oblasti přistěhovalectví, tak i „řízené přistěhovalectví“. Rozhodují roli zde hraje odborná kvalifikace a integrace.

Naproti tomu se v posledních desetiletích vzdělávání a další vzdělávání vyvinulo ve stále komplexnější a komplikovanější systém – též kvůli kombinaci a křížení různých veřejných podpor. Koncentrace sil způsobuje nouzi. Je třeba přemýšlet o vytvoření „koncentrované akce“, která by vytvářela flexibilní koncepty přesahující oblasti a instituce a odstraňovala deficity ve vzdělávání cílových skupin od mateřské školy až k uznávanému ukončenému odbornému vzdělání.

Přeložila Jana Šatopletová

Pramen: Zur Historie der Aus- und Weiterbildung von Menschen mit Migrationshintergrund in der Bundesrepublik Deutschland. Berufsbildung, 2008, Nr. 111, s. 40-41.

Odborné vzdělávání v Čínské lidové republice

Vzdělávání, zvláště odborné, získávalo v Číně v důsledku politické reformy a opatrného otevírání se světu na sklonku kulturní revoluce v roce 1976 na významu. Vzdělávání, věda a technika jsou od té doby pokládány za rozhodující předpoklady hospodářského, společenského a sociálního rozvoje. V době kulturní revoluce (1966 – 1977) se vzdělávání přikládala malá hodnota. Mnoho všeobecně vzdělávacích a odborných škol bylo zavřeno. Na začátku reformy koncem 70. let činil podíl absolventů univerzit 0,5 %. V roce 1980 navštěvovalo profesní školu pouze necelých 20 % žáků středních škol. Nedostatek profesních škol postihl městská průmyslová centra i venkovské oblasti. V průběhu reformních opatření došlo relativně rychle ke kvantitativnímu a kvalitativnímu rozšíření systému (odborného) vzdělávání.

Cíle a principy

Reforma odborného vzdělávání je důsledkem i předpokladem strukturální změny. Ekonomicko-technické a výrobní podmínky se mají zlepšit na bázi systému vzdělávání a kvalifikací. Důležité cíle a principy jsou:

- plošné kvantitativní a kvalitativní rozšiřování odborného vzdělávání a podpora rozvoje venkova;
- orientace vzdělávání podle potřeby a podle (podnikové) praxe;
- diferenciací nabídek vzdělávání a větší prostupnost a naproti tomu sjednocení pomocí standardů odborného vzdělávání, hodnotícího systému a certifikace;

- snížení nákladů státu částečnou privatizací forem odborného vzdělávání a placením školného za vzdělávání mimo povinnou školní docházku;
- přenesení zodpovědnosti a financování na nižší úroveň (princip subsidiarity).

Při rozvoji čínského systému odborného vzdělávání se využívají zkušenosti jiných zemí. Výběrem různých prvků z jiných systémů (odborného) vzdělávání a při přihlížení ke zvláštním podmínkám v Číně má vzniknout nový celek. Reformy si berou za vzor např. německý systém odborného vzdělávání a vzdělávací systémy Kanady, Austrálie a Japonska.

Při realizaci těchto cílů a principů má být základní odborné vzdělávání nejen kvantitativně rozšířeno a obsahově obnoveno, ale také mnohem více provázáno se všeobecným vzděláváním, předprofesní přípravou a dalším vzděláváním. Toto *celkové odborné vzdělávání* má spojit reformu systému odborného a všeobecného vzdělávání s reformou trhu práce. Sledují se tři strategie:

- zvýšení účasti podniků na odborném vzdělávání a jeho financování a zavedení kooperativních forem odborného vzdělávání;
- zavádění standardizovaného středního odborného vzdělávání a jednotného systému odborného vzdělávání se srovnatelnými absolutorii;
- vybudování a rozšiřování terciárního odborného vzdělávání, které by tvořilo nástavbu nad střední profesní školou a střední odbornou školou, tím zvýšit úroveň kvalifikací a zrušit striktní oddělení odborného a všeobecného vzdělávání.

Rozvoj do poloviny devadesátých let

Důležité milníky v reformním procesu tvoří národní konference o vzdělávání v roce 1985, první pracovní zasedání o odborném vzdělávání v červenci 1986, které společně uspořádaly tehdejší komise pro výchovu, plánovací komise, hospodářská komise a ministerstvo práce, 8. pětiletý plán (1991-1995), *Nástin reformy vzdělávání a jeho rozvoje*, který byl schválen v roce 1993 ústřední vládou a státní radou včetně prováděcích ustanovení, *zákon o práci* z roku 1994, národní shromáždění pro výchovnou práci a speciální *zákon o výchově* z března 1995 a *zákon o odborném vzdělávání*, který vstoupil v platnost 1. září 1996.

Na národní konferenci o vzdělávání (1985) byla prioritou restrukturalizace středního odborného vzdělávání. Navázalo se na sjednocení školního vzdělávání (opětným) zavedením systému 6+3+3.

6-12 let	12-15 let	15-18 let
<i>základní škola</i>	<i>nižší střední škola</i>	<i>vyšší střední škola</i>
◀ povinná školní docházka ▶		

Zákon o povinné školní docházce z roku 1986 se ještě zcela neprosadil v méně rozvinutých oblastech západních provincií. Na úrovni vyšší střední školy je zastoupeno gymnázium, střední odborné školy, školy pro odborné dělníky a profesní školy. V 80. letech šlo hlavně o kvantitativní rozšiřování, zatímco na začátku 90. let se přidala kvalita a efektivita. Kvantitativní rozšiřování se výrazně projevilo na stoupajícím podílu žáků profesních škol (15-18 let věku).

Vývoj počtu žáků profesních škol v procentech

1985	1990	1993	1996	2000	2004	2005	2006
18,9	45,7	53,7	56,8	41,1	40,2	42,8	44,6

Počet profesních škol byl nejvyšší v roce 1995 – téměř 17 200. Do roku 2004 poklesl na 11 700, v roce 2006 se zvýšil na 12 300. Tato redukce byla součástí zajišťování kvality a zvyšování efektivity. Počty žáků a tříd na jednu školu se značně zvýšily. Tím se mělo lépe využít vybavení, pracovní prostory, laboratoře, učební pomůcky, stroje a nářadí.

Kvalita vyšších profesních škol byla hodnocena komisí pro výchovu v roce 1990 a kvalita středních odborných škol v roce 1991. Školy pro odborné dělníky hodnotilo ministerstvo práce v roce 1994. Na základě zevrubného hodnocení bylo do roku 1996 jmenováno 1964 střežných středních odborných škol na provinční a ministerské úrovni a 765 na národní úrovni. Ty fungují jako modelové a elitní školy.

Dalším reformním krokem byla změna odborných zaměření. Jejich počet byl na středních odborných školách začátkem 90. let snížen na polovinu, z více než 1000 na 518. Stávající odborná zaměření byla slučována, byla však též koncipována zcela nová zaměření, přizpůsobená potřebám podniků. Totéž platilo pro profesní školy a školy pro odborné dělníky. V průběhu reformy se rozšířilo právo škol a podniků na zřizování odborných zaměření/profesi v zájmu rychlejšího přizpůsobování měnícím se podmínkám.

V odborných školách je vysoký podíl žen. Ve středních odborných školách činí 51,3 % (1996). V profesních školách je podíl žen 48,5 %. Je otázka, zda je to důkaz genderové rovnosti, protože odborné vzdělávání má horší image. 1700 dívčích profesních škol s 60 odbornými zaměřeními má odpovídat (domnělým) *zvláštním* požadavkům na ženské profese (sekretářky, švadleny, kadeřnice, učitelky v mateřských školách...).

Součástí modernizace byly také podniky. Během privatizace jim bylo vzdělávání přisouzeno jako podnikatelská úloha a byly více zapojeny do financování. Rozšíření podnikatelské autonomie a samostatná personální politika podnikům umožňuje ovlivňovat průběh profesní přípravy a její obsah. Součástí modernizace byly kurikulární reformy, nové vyučovací metody a reforma vzdělávání učitelů.

Vývoj v posledních deseti letech

Po začátku finanční krize v jihovýchodní Asii v roce 1997 vláda prohlásila vysokoškolské vzdělávání za důležitý cíl hospodářského rozvoje. Počet studentů se od roku 1999 zvyšoval a zároveň bylo zavedeno školné. Počet řádných vysokých škol vzrostl z 1020 v roce 1997 na 1867 v roce 2006. V roce 1997 byl na vysoké školy přijat jeden milion studentů. Od té doby se počet nově přijatých studentů neustále zvyšoval. V roce 2006 jich bylo 5,4 milionu.

Zvýšil se především počet profesních vysokých škol s dvou až tříletou dobou studia, z 368 v roce 1998 na 1147 v roce 2006. Počet vysokých škol se čtyř až pěti-letou dobou studia činil 720 v roce 1998.

Vysokoškolské odborné vzdělávání nehrálo do poloviny 90. let minulého století kvantitativně téměř žádnou roli. Ústřední výbor Komunistické strany Číny sice v roce 1985 požadoval rozvoj systému odborného vzdělávání na terciární úrovni, avšak vysoká priorita vysokého odborného vzdělávání byla znovu zdůrazněna teprve v roce 1995. Cílem byla reforma existujících odborných vysokých škol, profesních vysokých škol a vysokých škol pro dospělé. V roce 1996 byly tři technické/odborné vysoké školy, 74 profesních vysokých škol a 276 krátkých vysokých škol. 18 středním odborným školám bylo povoleno zřizovat akademické studijní obory. Absolventům středních odborných škol, profesních škol a škol pro odborné dělníky byl za určitých předpokladů umožněn přístup k těmto studijním oborům. Profesní příprava v terciární oblasti však nebyla do té doby alternativou *řádného* studia.

Po rozšíření vysokoškolského vzdělávání v roce 1999 značně stoupl počet absolventů vysokých škol. Z 1,33 milionu v roce 2002 na 3,77 milionu v roce 2006. Rychlý vzestup absolventů vysokých škol vedl k mnoha problémům – klesla kvalita vzdělávání a značně stoupla nezaměstnanost absolventů vysokých škol. Kvůli velkému počtu absolventů vysokých škol, nedostatku míst, příliš teoretickým učebním obsahům a vyšší konkurenci přestával trh práce řádně fungovat. Podíl zaměstnanosti u absolventů vysokých škol klesl z 80 % v roce 2002 na 70 % v roce 2006.

Vzhledem k problematickému uplatnění absolventů vysokých škol na trhu práce začalo mnoho absolventů nižší střední školy a jejich rodičů při rozhodování o dalším studiu dávat přednost profesní škole před gymnáziem. Navíc měly podniky nedostatek vysoce kvalitních kvalifikovaných odborných dělníků. A vláda dospěla k názoru, že se politika odborného vzdělávání musí změnit a posílit. Důsledkem toho je diskuse o poměru profesních vysokých škol k všeobecně vzdělávacím vysokým školám i zvrát ve vývoji středních škol. Podíl žáků v profesních školách klesl z 56,4 % v roce 1997 na 40,8 % v roce 2004 a poté v roce 2006 stoupl na téměř 45 %.

Dalším důležitým prvkem v novém zaměření byla zvýšená privatizace ve školství, především na vyšším stupni a v terciární oblasti. V roce 1997 byla vydána zákonná ustanovení pro nestátní školy. Na základě těchto ustanovení byl v roce 2002 schválen zákon na podporu nestátního vzdělávání, který vstoupil v platnost 1. září 2003. Existovalo pro to více důvodů. Vzdělávací sektor

trpí chronickým nedostatkem státních financí, který se ještě umocňuje ambiciózními rozvojovými cíli. Špatné vybavení vzdělávacích zařízení, vysoký podíl těch, kdo studium nedokončí, učení orientované na zkoušení, klesající počty učitelů (vzdělaní učitelé přecházejí do soukromých podniků), neflexibilní školní management, zvýšená poptávka po vzdělávání ve společnosti v důsledku rostoucí střední vrstvy a vyššího konkurenčního tlaku a zvětšující se mezera mezi úrovní vzdělání a modernizací vede k nutnosti jednat. Nový zákon rozvoj nestátního odborného vzdělávání výrazně podpořil. Počet nestátních profesních škol stoupl z 1382 v roce 2003 na 2559 v roce 2006 a zároveň se zvýšil i počet nových žáků v nestátních profesních školách.

Výhled

Při kvantitativních a kvalitativních reformách odborného vzdělávání se vždy věnuje pozornost aktuální společenské situaci a problémům, přesto se dají rozpoznat obecné hlavní principy. Nadřazeným cílem je stále to, aby vzdělávací systém sloužil jako motor procesu modernizace a zároveň jako sociální polštář pro transformační proces. Význam odborného vzdělávání se v tomto procesu zvyšuje. Cílem je celistvý systém (odborného) vzdělávání, v němž dochází k novému kvantitativnímu i kvalitativnímu zaměření sekundárního a terciárního stupně. Součástí této modernizace je větší účast podniků, zaměření systému na trh práce pomocí větší orientace na činnosti v profilech povolání a (odborných) studijních oborech, kurikulech a reformách vzdělávání a posílení tržních prvků prostřednictvím decentralizace, privatizace a volby vzdělávání. Tato pojetí a nové koncepty řízení, managementu a kvality sice ovládají diskuse a programy a na mnoha místech do systému pronikly, avšak v rozporném celospolečenském transformačním procesu se prosazují v nestejnou dobu a s částečně nezamýšlenými účinky. Zvláště velké problémy způsobuje závažná nerovnost mezi východními a západními provinciemi, nepřizpůsobené další vzdělávání a chybějící koncepce celoživotního vzdělávání a nedostatečné financování. Prvky německého systému odborného vzdělávání (učení se v pracovním procesu, koncepce profesních kurikul, koncepce rozvoje kvality a organizace apod.) mohou sloužit jako vzory – systémová architektura jako celek však ne.

Přeložila Jana Šatopletová

Pramen: Wang, Jianchu und Rützel, Josef. Entwicklungen in der Berufsbildung der VR China. Berufsbildung, 2008, Nr. 109/110, S. 72-76.

Co nového v časopisech

Journal of vocational education and training	
MORRISON, Andrew. Too comfortable? Young people, social capital development and the FHE institutional habitus. [<i>Příliš pohodlné? Mladí lidé, rozvoj sociálního kapitálu a institucionální habitus kolejí dalšího a vysokoškolského vzdělání (FHE).</i>] JVET, Vol. 61, 2009, no. 3, p. 217-230, lit. 26. Článek čerpá z případové studie provedené u studentů a učitelů v programu směřujícím k pokročilému profesnímu osvědčení (Advanced Vocational Certificate of Education – AVCE) v oboru cestování a turismu. Zkoumá účinky institucionálního habitusu na volbu vysokoškolského studia u etnicky smíšené skupiny mladých lidí z dělnické třídy. Studie se zaměřuje na dva ze tří aspektů institucionálního habitusu: expresivní řád (vztahy mezi učiteli a žáky) a vzdělávací status (nabízené kurikulum a reputace. Ukazuje se, že oba aspekty mají značný "účinek koleje" ("college effect") na rozhodování studentů. Učitelův sbor je v názoru na vliv vztahů mezi učiteli a studenty na rozhodování studentů nejednotný, protože považují další a vysokoškolské vzdělávání za natolik rozdílné, že ve FHE existují dva institucionální habitusy.	BIEMANS, Harm, WESSELINK, Renate, GULIKERS, Judith, SCHAAFSMA, Sanne, VERSTEGEN, Jos and MULDER, Martin. Towards competence-based VET: dealing with pitfalls. [<i>K odbornému vzdělávání založenému na kompetencích: potýkání se s nástrahami.</i>] JVET, Vol. 61, 2009, no. 3, p. 267-286, 1 obr., lit. 69. Článek navazuje na příspěvek Biemanse z roku 2004 (č. 4, s. 523-538), v němž se diskutovalo o možných problémech při vytváření a realizaci vzdělávání založeného na kompetencích (Competence-based education – CBE). Informuje o výsledcích rozsáhlého výzkumného programu pro rozvoj kompetencí a CBE, který se skládal ze čtyř empirických studií prováděných ve středních a vyšších odborných školách v oblasti věd o životě (life sciences: zemědělství, výživa, zdravotnictví, příroda a životní prostředí) v letech 2004-2008 v Nizozemsku. Různým problémům byla věnována pozornost již při vytváření a realizaci CBE, všechny však ještě vyřešeny nebyly. Článek v tom směru poskytuje užitečné rady.
SMITH, Erica and SMITH, Andy. Making training core business: Enterprise Registered Training Organisations in Australia. [<i>Učinit vzdělávání klíčovou záležitostí: podnikové registrované vzdělávací organizace v Austrálii.</i>] JVET, Vol. 61, 2009, no. 3, p. 287-306, 3 tab., lit. 28. Podnikové registrované vzdělávací organizace (Enterprise Registered Training Organisation – RTO) jsou australským fenoménem. Nemají vzdělávání jako hlavní obor činnosti, mají však akreditaci k tomu, aby poskytovaly profesní přípravu a udělovaly kvalifikace především svým vlastním pracovníkům. I když podnikové RTO existují již zhruba 15 let, nebyly ještě zkoumány v odborné literatuře. Článek využívá kvalitativní a kvantitativní údaje ze dvou výzkumných projektů k popsání fungování RTO a jejich pracovníků s použitím schématu: otázky kvality, prostředky, vliv na trh odborného vzdělávání, omezení se na větší firmy. Závěr je, že RTO jsou prospěšné pro pracovníky i pro podniky.	FERRIS, Patricia A. and KLINE, Theresa J. B. Negative interpersonal interactions in student training setting. [<i>Negativní interpersonální interakce studentů ve vysokoškolském prostředí.</i>] JVET, Vol. 61, 2009, no. 3, p. 319-333, 3 tab., lit. 55. Studie ukazují, že negativní interpersonální interakce (NII), např. šikánování (bullying) jsou časté na pracovišti i na vysoké škole. Není však jasné, zda se míra vnímané tvrdosti NII neliší podle postavení aktéra. Studie provedená v Calgary v Kanadě zkoumá zmírňující účinek postavení aktéra (nadřazený nebo v rovnocenném postavení) na vnímanou tvrdost (označenou jako "obtěžování") prožívané NII na pracovišti na vzorku studentů fakult pedagogiky, lékařství, ošetrovatelství a sociální práce. Výsledky ukázaly, že pro ty, kteří zažívali obtěžování, bylo stejné, zda je to od nadřazeného nebo od člověka v rovnocenném postavení, zatímco pro ty, kdo byli svědky obtěžování, bylo za obtěžování považováno jen chování člověka v rovnocenném postavení.
ZHAO, Wen and CONIAM, David. Towards a common scale for China's vocational education English language curriculum. [<i>Ke společnému měřítku pro čínské kurikulum angličtiny v odborném vzdělávání.</i>] JVET, Vol. 61, 2009, no. 3, p. 335-355, 5 tab., lit. 45. Reforma kurikula angličtiny v odborném vzdělávání v Číně. Vytváření souboru kalibrovaných testů pro ověřování znalosti čtení, gramatiky a slovní zásoby, které mají tvůrcům kurikula poskytnout informace o úrovni vzdělávání angličtině ve středních odborných školách. Studie popisuje vytváření dvou souborů testů. První test byl vypracován tak, aby poskytl položky (items) podle teorie odpovědi na položku (Item Response Theory – IRT), která se používá v psychometrii. Na základě výsledků se pak sestavovaly testy nižší úrovně.	VISSER, Mariette and KRUSS, Glenda. Learnerships and skills development in South Africa: a shift to prioritise the young unemployed. [<i>Profesní příprava a rozvoj kvalifikací v Jihoafrické republice: přednost pro mladé nezaměstnané.</i>] JVET, Vol. 61, 2009, no. 3, p. 357-374, lit. 43. Národní strategie rozvoje kvalifikací (National Skills Development Strategy – NSDS) v Jihoafrické republice. Očekává se, že vzdělávací systém posílí rozvoj kvalifikací ve formální ekonomice a zároveň bude pomáhat mladým lidem (14-35 let věku), kteří vstupují na trh práce. V praxi dává vzdělávací systém přednost funkci vytváření zaměstnání a zaměřuje se na poskytování kvalifikací mladým Afričanům registrovaným na 4 a nižší úrovni.

Nové knihy v knihovně

MŠMT.

Školská reforma pokračuje. Díl I : Vzdělávání v roce 2008 v datech : výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy České republiky v roce 2008. Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 2009. 121 s.

ISBN 978-80-211-0584-3 Sg. 26919

Školská reforma pokračuje. Díl II : Vzdělávání v roce 2008 v tématech : výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy České republiky v roce 2008. Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 2009. 45 s.

ISBN 978-80-211-0585-0 Sg. 26920

Kurikulární reforma zahájená v roce 2006 umožňuje školám nastavit vzdělávací programy podle potřeb dětí a komunity, ze které přicházejí, a vytvářet učební programy orientované na vzdělávací potřeby všech svých žáků. Oproti dřívější praxi jsou nově formulovány cíle vzdělávání. Ty jsou vedle osvojení důležitých poznatků zaměřeny na utváření a rozvíjení životních dovedností.

HEINRICHS, Jay.

Rétorika pro každého : co nás mohou Aristoteles, Lincoln a Homer Simpson naučit o přesvědčování. 1. vyd. Brno : Computer Press, 2009. 359 s. Název originálu: *Thank you for arguing : what Aristotle, Lincoln, and Homer Simpson can teach us about the art of persuasion.*

ISBN 978-80-251-2693-6 Sg. 26918

... Přesvědčivost řečník nezíská tím, že se bude chovat podle své přirozenosti. Musí se chovat podle svého publika. Může to znít neupřímně a cynicky, zvláště v naší společnosti. My neslušné chování oslavujeme. Protože podceňujeme přesvědčování, máme pocit, že slušnost nás staví do nevýhodné situace. Když se všichni kolem chovají jako hlupáci, proč bychom my měli být slušní? ... slušnost – správně pochopená – je zdrojem rétorické síly, ne slabosti.

EACEA.

National testing of pupils in Europe: objectives, organisation and use of results. [Celostátní testování žáků v Evropě: Cíle, organizace a využití výsledků.] Brussels : Eurydice, 2009. 108 s. ISBN 978-92-99201-036-2 Sg. 26917

Viz též v češtině na <http://www.uiv.cz/clanek/401/1872>

Zmapování nabídky a kvality učebnic pro oblast středního vzdělávání : studie. Most : Pedagogické centrum Ústí nad Labem, 2009. 198 s. Sg. 26916

Je zřejmé, že většina učitelů zastává názor, že proces tvorby a využívání učebnic by měl být ministerstvem školství řízen, pouze třetina respondentů by tento proces ponechala pouze na tržních mechanismech. Poměr 2:1 ve prospěch ano se opakuje napříč typy škol bez výrazných rozdílů.

Znovuobjevené knihy

DOSTÁL, Oldřich, PECHAR, Josef a PROCHÁZKA, V. **Moderní architektura v Československu = Sovremennaja architektura v Čechoslovakii = Moderne Architektur in der**

Tschechoslowakei = Modern architecture in Czechoslovakia = L'architecture moderne en Tchécoslovaquie = La arquitectura moderna en Checoslovaquia. 2., dopl. vyd.

Praha : Obelisk, 1970. 259 s. : il., fot. Sg. 21496

Chápání architektury jako sociálního faktoru ve spojení s myšlenkami zprůměrnění stavebnictví a zvědečtění architektury ... v Československu přežilo 2. světovou válku a předurčilo hlavní směry poválečného vývoje.

Towards liberal education / edited by Louis G. Locke, William M. Gibson, George Arms. 4. ed. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1966. 829 s. Sg. 21649

... I was, till ten, an only child running loose in a house packed with books, and in a world (thank goodness) still undistracted by radio and television. So at three I groaned to my mother, "Oh. I wish I could read," and at four I read. Now travel among books is the best travel of all, and the easiest, and the cheapest. (Not that I belittle ordinary travel – which I regard as one of the three main pleasures in life.)

WARD, A. C.

Longman companion to twentieth century literature. 1. vyd. London : Longman, 1970. 593 s. Sg. 21652

*Čapek, Karel (1890-1938). Born in Bohemia; educated in Prague, Berlin, and Paris. He was the son of a physician and intended to become a biologist, but turned to philosophy and then became passionately involved in the political life of Czechoslovakia between its achievement of independence after World War I and its dissolution by Hitler as a prelude to World War II. As a writer he achieved international renown with two plays *R.U.R. (1921) and The Insect Play (1921), the latter written in collaboration with his elder brother Joseph Čapek ... He also wrote novels, short stories, books on President Masaryk and Letters from England (1925) which show a humorously affectionate appreciation of national manners and conduct and a penetrating view of foibles. ... Kapek, Karel. See Čapek.*

ČAMRA, Jiří.

Školení vedoucích ve světě a u nás. 1. vyd. Praha : Práce, 1969. 131 s. (Člověk a práce ; Sv. 7) Sg. 21259

Prvním předpokladem úspěchu je vybrat za posluchače správného člověka. Největší důraz se klade na obezřetnou volbu účastníků ze strany jejich zaměstnavatelů. Nevěnuje-li se této otázce náležitá pozornost, nelze mluvit o účelných investicích do člověka, ale o plýtvání. Je to pravda, i když nelze výsledky takového školení vždy materiálně vyjádřit.

BASILE, Joseph.

Kulturnost řídících pracovníků. 1. vyd. Praha : Svoboda, 1970. 100 s. Sg. 21570

Není daleko doba, kdy se lidé budou muset permanentně vzdělávat, kdy se budou muset soustavně školit po stránce technické i kulturní. Tento společenský jev, který se uplatňuje již nyní, je nezadržitelný a bude se i nadále rozvíjet, protože je v souladu s celkovým vývojem světa.

Zajímavé internetové adresy

Ledový hotel – ICEHOTEL®

Ledový hotel se staví každý rok znovu a jeho návštěvníci mohou spát v pokojích, kde je na lůžkách z ledu v mínus pěti stupních údajně spolehlivě zahřeje kožešiny. Pro ty, kteří by rádi pobýli v ledovém baru, ale přeci jen mají radši v noci větší pohodlí, jsou poblíž připraveny normální dřevěné stavby. V hotelu a přilehlých budovách se pořádají koncerty, výstavy ledových plastik, kurzy a podniková školení, dokonce i svatby. V místě můžete pozorovat polární zář (nebo se v létě vyhřívat v půlnočním slunci). Společnost provozující hotel si váží okolní přírody, a proto se rozhodla, že provoz hotelu a dalších zařízení bude do

roku 2015 CO₂ negativní. Jak toho dosáhnou, píší na webových stránkách. <http://www.icehotel.com>

Digitální knihovna Kramerius

V digitální knihovně Kramerius Národní knihovny ČR najdete více než šest milionů naskenovaných stran plných textů periodik a monografií. Vedle dokumentů v češtině obsahuje Kramerius také řadu dokumentů v německém a ruském jazyce. Na webových stránkách se dočtete, jak dokumenty vyhledávat, číst nebo si vytisknout. Přitom je třeba mít na paměti, že Národní knihovna poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Můžeme vám proto ve Zpravodaji poskytnout jen ukázkou z Časopisu k prospěchu času

N á w r h.

Gymnasia mají býti ústawy wyššího obecného wzdełání pro wšechny stawy, to jest, gymnasia nemaji jen ústawy k wyšším studiim fakultním pripravující, nýbrž i, a síce mnohem wíce takowé ústawy býti, které stejným buděním, popuzowáním a wzdeławáním wšech sil dušewních tak, jako bohatau zásobau wůbec potřebných wed wšem stawům wyšší wědeckau a wěcnatau poskytuji wzdełanost, a tudiž žáky swé jak pro přestup do wyšších studií fakultních, tak pro wznešenější stanowische a aučinkowání w občanském žiwotě schopnými čini.

přiměřených oprav na gymnásiích z let 1848 – 1849. Více z tohoto velmi zajímavého časopisu najdete na adrese: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPage.do?it=&id=8650741>

Kulturní noviny

DRUŽSTEVNÍ LIST PRO POLITIKU,
SPOLEČNOST, VĚDU A UMĚNÍ

Kulturní noviny

Nulté číslo Kulturních novin najdete v elektronické podobě na stejnojmenných internetových stránkách nebo

v papírové podobě v knihovně. Na webových stránkách jsou však kromě nultého čísla i další zajímavé a aktuální informace, a proto se vyplatí se tam občas podívat. <http://www.kulturni-noviny.cz/>